

Srul

(sau un alt Tevie)

De Dorian Galbinski

Nu se știe când și nici unde s-a născut. Dar cred că s-a născut în jurul anului 1895. Îl chema Israel, toți îi spuneau Srul, iar soția lui, Sarah era născută la Odessa. Între ei vorbeau idiș, dar se certau în ucraineană, deci cred că și el era originar din Ucraina. Sau Polonia. Sau Basarabia. Sau cine mai știe, pentru că granițele din acea regiune erau atunci cum nu se poate mai elastice. Pe la sfârșitul anilor 20, el și un frate, au decis să plece. Fratele a emigrat în Brazilia, unde astăzi trăiesc o mulțime de urmași ai lui care și-au păstrat numele. Alți trei frați au rămas în Basarabia și au pierit în timpul celui de Al Doilea Război Mondial, nimeni nu mai știe cum, dacă

masacrați de trupele invadatoare sau secerați de boli în vreun lagăr din Transnistria. Srul și familia lui au plecat din Soroca, unde locuiau atunci, într-o căruță trasă de doi cai. El, nevasta și patru copii, doi băieți și două fete, toți patru sub vârsta de 10 ani, plus bunul cel mai de preț al familiei, o saltea de puf. Au venit la Constanța unde Sarah avea rude. Inițial, Srul a fost cărăuș, până într-o dimineață când și-a găsit caii morți. Ori otrăviți în mod deliberat, ori intoxicați de furaje contaminate. S-a angajat atunci hamal în portul Constanța, unde în diminețile friguroase de iarnă, la micul dejun constând din scrumbie sărată și pâine neagră, bea și un păhărel de rachiu, ca să "se încălzească", obicei cu care a rămas toată viața. Un păhărel de "tărie" dimineața, și nici o altă picătură de alcool în restul zilei. Nu bere, nu vin, nimic.

După un timp, a împrumutat bani de la cumnatul lui și și-a deschis un depozit de fier vechi pe strada Eternității din Constanța, chiar lângă cimitir. Afacerea s-a dovedit profitabilă, și în numai câțiva ani a devenit proprietarul a trei case, o

cârciumă și o țesătorie. În 1940, după ultimatumul URSS privind Basarabia, a vrut să se întoarcă la Soroca împreună cu familia, ca să scape și de atmosfera antisemită din România la acea vreme, dar când au ajuns la Galați li s-a spus că nu mai pot intra în URSS, rușii nu mai primeau. A fost de altfel norocul lor, pentru că foarte mulți dintre cei care s-au întors atunci, nu au supraviețuit războiului.

Așa că s-au întors la Constanța, punându-și speranța în Dumnezeu dar mai ales în trupele aliate. Fiii și fiicele lor erau de-acum căsătoriți, iar în 1944 s-a născut și primul lor nepot. Armistițiul cu URSS tocmai fusese semnat, deci viitorul arăta destul de promițător. Așa credeau foarte mulți atunci, pentru că nu aveau cunoștință de planurile "fraților de la Răsărit". După un timp, Srul fost arestat, anchetat și bătut la tălpi, ca să spună unde a ascuns aurul și "cocoșei". A fost eliberat după ce muncitorii de la fosta lui țesătorie (care între timp fusese naționalizată) au venit la Parchet să depună mărturie "că a fost un patron uman" și și-a tratat personalul cu respect și considerație. Plus că nu s-au găsit la percheziții nici cocoșei, nici aur.

A continuat să lucreze la depozitul de fier vechi și aproape tot timpul liber și l-a dedicat nepotului pe care l-a adorat. A început să-l învețe literele când băiețelul avea doar trei ani. Mergeau împreună pe stradă și îi spunea puștiului: "Citește literele de pe firma aia". Și băiețelul citea: B, A, R, T, A. "Acum leagă-le". Barta" (principalul atelier fotografic din Constanța de atunci). Un an mai târziu îl lua pe băiețel la sinagoga din oraș și îl punea să citească ziarul cu voce tare. "E un gaon (geniu)", exclamau ceilalți enoriași, și el era foarte mândru de elevul său.

Era habotnic, dar moderat. Ținea "cașer", mergea la sinagogă, se ruga zilnic, dar detesta orice formă de extremism religios. În plus, nu făcea prozelitism, dovada cea mai bună fiind faptul că toți cei patru copii ai săi au fost atei toată viața. Nu era un om cultivat, în sensul pe care îl acceptăm astăzi, avea însă o inteligență înnăscută și talentul de a procesa informațiile, alegând esențialul. Plus, o înțelepciune, care provenea de la părinții și bunicii lui și probabil și din Biblie și Talmud. Ca să folosesc un clișeu, "avea școala vieții". De exemplu, odată s-a oprit pe stradă și a dat câțiva lei unui cerșetor. "De ce îi dai bani?" l-a întrebat nepotul său care avea pe atunci vreo șase sau șapte ani. "Nu ai văzut sticla de vin de lângă el? O să dea banii pe băutură". "Nu este treaba ta pe ce dă el banii. Dacă cere, înseamnă că are nevoie. Tu ești liber să-i dai sau nu, dar odată ce i-ai

dat bani, nu este treaba ta ce face cu ei". Am găsit, mulți ani mai târziu, o remarcă similară în biografia marelui cărturar englez din secolul al XVIII -lea, Samuel Johnson, (autorul primului dicționar englez), scrisă de asistentul său James Boswell. Acesta povestește că în fiecare seară când ieșea de la "pub", Johnson dădea tot mărunțișul din buzunare cerșetorilor. "De ce le dați bani?", a întrebat Boswell, "O să-i cheltuiască pe tutun și băutură"! "Și cine sunt eu", a replicat Samuel Johnson, "ca să-i privesc de aceste mici plăceri?"... Sunt sigur că Srul nici măcar nu a auzit de Samuel Johnson, dar reacția lui instinctivă, nu se deosebește mult de cea a uneia din cele mai luminate minți ale Angliei. ... Această filozofie a fost adoptată de cei doi fii și cele două fiice ale sale. Una din ele a locuit 20 de ani la San Francisco. Era cunoscută de toți cerșetorii din oraș. Oprea mașina în mijlocul străzii, cobora și împărțea bani la cerșetori. Nu o mai claxona nimeni din spate, o cunoșteau toți. La Ierusalim, când ieșea în oraș, intra întâi la bancă să schimbe bani în mărunțiș, și apoi urma un itinerariu bine stabilit unde o așteptau toți "clienții" ei.

Sunt la fel de convins că Srul nu a auzit niciodată nici de pariul lui Pascal. Și totuși, într-o zi, când cei doi băieți ai lui, atei, i-au spus "Tată, ai fost religios toată viața. Ce te faci, dacă după ce mori, vezi că nu există Dumnezeu și că ți-ai pierdut vremea de pomană rugându-te?", el le-a răspuns: "Dacă după ce mor, presupunând că mai pot vedea ceva, îmi dau seama că nu există Dumnezeu, o să spun că am fost un prost. Mi-am pierdut timpul, dar atâta tot. Dar dacă există Dumnezeu, o să vreau să văd atunci mutrele voastre!"

În 1952 i s-a permis să emigreze în Israel. S-a stabilit la Ierusalim, unde, cu experiența căpătată la Constanța, și cu alți bani împrumutați de la rude, a deschis un nou depozit de fier vechi, pe un teren cumpărat la un preț foarte mic. Terenul a fost ieftin pentru că era situat la marginea Ierusalimului de Vest, chiar lângă zidul care despărțea sectorul evreiesc al orașului de cel de arab. Și soldații iordanieni din est mai făceau din când în când exerciții de tir alegând ținte din vest. Noua afacere a mers destul de bine, dar nu chiar ca cea de la Constanța. I-a asigurat totuși lui și soției o existență decentă. În urma războiului de șase zile din 1967, după ce Ierusalimul de est a fost "ocupat" sau "eliberat" de forțele israeliene (în funcție de direcția din care priviți evenimentul), Srul s-a trezit cu depozitul lui în mijlocul orașului. Creșterea bruscă a valorii terenului său l-a lăsat rece. Soția lui Sarah era bolnavă și avea să se stingă curând. Srul i-a mulțumit

Însă lui Dumnezeu că Sarah a trăit peste cei 70 de ani, menționați în Biblie. Nu foarte mult peste 70, dar oricum. El a mai trăit până la vârsta de 78 de ani , când, activ ca întotdeauna, a încercat să mute în grădină un butoi de vreo 100 kg. A intervenit Dumnezeu și l-a chemat la el să se odihnească.

Era bunicul meu.

Publicat in revista "Acum", 2018.